

Eenige faunistische en biologische aantekeningen betreffende
verschillende in 1895 ⁽¹⁾ gevangen en gekweekte

MACROLEPIDOPTERA.

DOOR

Dr. J. Th. OUDEMANS.

In de hier volgende bladzijden vindt men de vermelding van eenige der meer zeldzame vangsten, waarover ik mij in het afgeleopen jaar mocht verheugen en verder een aantal aantekeningen van biologischen aard.

Wat het opgeven van nieuwe vindplaatsen betreft, heb ik mij, behalve waar het zeer zeldzame soorten gold, aan den regel gehouden, om slechts diegene te vermelden, welke in eene provincie of goed omschreven landstreek liggen, waarvan men nergens vermeld vindt, dat de bewuste soort daar reeds werd aangetroffen.

Wat den rijkdom aan Macrolepidoptera betreft, is mijne ontdekking omtrent 1895 deze, dat het voorjaar en de voorzomer weinig opleverden; vooral dagvlinders waren schaarsch. Daarentegen meen ik te mogen zeggen, dat de nazomer en het najaar gunstig waren; verschillende zeldzame soorten kwamen toen in grooter aantal voor dan dit gewoonlijk het geval is.

Omtrent het kweken van rupsen uit het ei, wil ik hier nog op eene methode wijzen, die mij regelmatig goede uitkomsten verschaft, waarmede bedoeld wordt, dat in de eerste dagen van het rupsenleven slechts zelden verliezen van eenige beteekenis worden geleden. Mijne gewoonte is namelijk, de pas uitgekomen rupsen

(1) Ook enkele reeds vroeger gedane vangsten worden hier vermeld.

te kweken in lampeglazen en haar daarin te houden minstens tot na de eerste vervelling. Over de beide openingen van het lampeglas wordt tulle, of, zoo de rupsen uiterst klein zijn, zeer dun linnen gespannen. Men kan dit met dun touw bevestigen, doch gemakkelijker geschiedt dit door middel van de bekende caoutchouc-bandjes. Men neme er daarvan echter voor elke verbinding steeds twee, aangezien deze bandjes dikwijls op de laschplaats breken, waardoor dan de geheele sluiting te loor gaat. Van bandjes, die gesprongen zijn, bind ik de einden weër met dun touw aaneen en zulke «gerepareerde» bandjes zijn mij het liefst; zij kunnen nog jaren lang dienst doen. Vroeger gebruikte ik in plaats van lampeglazen glazen buizen, en doe dit ook nog wel, die aan slechts een zijde open waren; daarin ontstaat echter dikwijls «aanslag», d. w. z., dat het vocht, door het voedsel afgegeven, tot druppels verdicht op den glaswand. Aan dezen aanslag kleven zeer jonge rupsen, vooral spanners, licht vast, wat dan haar dood ten gevolge heeft, zoo zij niet bijtijds uit hare netelige of beter gezegd natte positie verlost worden. In de lampeglazen komt dit verschijnsel zoo goed als nooit voor (alleen als het voedsel zeer vochtrijk is en dan ook nog maar tijdelijk), aangezien er steeds eene zekere luchtverversching plaats vindt. Om deze te bevorderen, kan men de lampeglazen met een der uiteinden voor een open venster plaatsen, echter steeds zoo, dat zij tegen den invloed der zonnestralen beschut zijn. Verwijdert men den aanslag, zoo deze ontstaat, van tijd tot tijd, of zijn de rupsen wat grooter, dan gaat het kweken in de buizen even goed. De uitkomsten, door mij aldus verkregen, waren veel gunstiger dan indien ik de pas geboren rupsen op eene plant in pot of op een in water staand afgesneden takje in eene groote flesch plaatste. Dan toch gaat gewoonlijk in de eerste dagen een deel der rupsen te gronde; waarschijnlijk kunnen lang niet alle, die van het voedsel afraken, dit weder gemakkeijk terugvinden; hiertoe bestaat in de kleine ruimte van een lampeglas of buis veel minder kans, omdat de wand op zoo vele plaatsen met het voedsel in aanraking is. Het voedsel blijft in lampeglas of buis lang frisch en behoeft dus niet dikwijls ververscht te worden.

De vangsten te Oisterwijk gedaan, geschiedden in gezelschap van en gemeenschappelijk met de heeren H. A. de Vos tot Nederveen Cappel en J. de Vries, met wie ik eenige alleraangenaamste dagen op « den Hondenberg » doorbracht. Ongeveer alle op te noemen Noctuiden zijn « op smeer » gevangen.

Argynnis Euphrosyne L. Verscheidene, echter geheel afgevlogen exemplaren in een licht bosch nabij Valkenburg (L.), 2 Juni 1895. Dit bevestigt de opgave van Maurissen ⁽¹⁾: « N'est pas rare dans les bois taillis. »

Fanessa Levana L. Eenige exemplaren van den zomervorm, forma *Prorsa* L., werden in den afgeloopen zomer in de onmiddelijke omgeving van Enschede waargenomen door een jeugdig Amsterdamsch verzamelaar, den heer Kramer. Eén vlinder werd door hem bemachtigd, waaraan ik mij van de juistheid der determinatie kon overtuigen. — Op 26 Augustus zag de heer van Pelt Lechner eenige exemplaren te Laag Soeren.

Apatura Iris L. Ik zag een exemplaar bij een jeugdig verzamelaar, den heer de Bussy te Amsterdam, door hem te Diepenveen gevangen, den 10den Juli 1895. Er werden daar, volgens zijn zeggen, meerdere exemplaren in dezen zomer gezien. In Overijssel werd deze soort nog slechts te Delden waargenomen (Snellen) ⁽²⁾.

Lycaena Alcon F. In aantal nabij het Belverven, niet ver van Oisterwijk, 1 Augustus 1895. De door ons aldaar gevangen wijfjes zijn donker zwartbruin van kleur en of geheel zonder, of met slechts eene geringe blauwe bestuiving aan de vleugelwortels en geheel zonder zwarte vlekken op de bovenzijde. Wijfjes, welker voorvleugels eene uitgebreide blauwe bestuiving en zeer duidelijke zwarte vlekken vertoonen, zooals ik die meermalen van den heer De Vos ontving (gevangen te Apeldoorn), hebben wij aan het Belverven niet waargenomen.

Sphinx convolvuli L. Van deze soort, die in dit jaar weder vrij algemeen schijnt geweest te zijn, ving ik in de tweede helft van

(1) T. v. E. Dl. IX, p. 172.

(2) T. v. E. Dl. XXXVI, p. 194.

Augustus en het begin van September een viertal stuks, alle wijfjes, des avonds op bloeiende kamferfoelie. Ik beproefde, of een der exemplaren eieren wilde leggen; te dien einde werden de vleugels op ongeveer een centimeter afstands van den thorax afgeknipt ⁽¹⁾, het dier in eene groote suikerflesch met eenig vochtig zand geplaatst en elken avond met suikerwater gevoed. Het was daarbij noodzakelijk, de reusachtige roltong door middel van eene speld uit te rollen en in de vloeistof te brengen, ja hier voor anker te leggen; deed ik dit niet, dan werd zij spoedig opgekruld. Men bedenke hierbij, dat het uitstrekken van de roltong actief, het opkrullen passief geschiedt. Ik hielp het dier dus, de natuurlijke veerkracht der roltong te overwinnen bij het langdurige zuigen, waarbij druppel na druppel werd opgeslurpt; bij het vliegen van bloem tot bloem wordt de roltong telkens slechts voor enkele oogenblikken gestrekt. De vlinder leefde aldus bijna twee weken, doch legde geene eieren; bij het openen van het achterlijf bleek het mij, dat er wel eene massa eieren aanwezig waren, doch dat deze slechts eene geringe grootte hadden; de middenlijn bedroeg niet veel meer dan een halven millimeter. Dit komt dus overeen met de bewering, dat de in het najaar uitkomende exemplaren dezer soort geene nakomelingschap voortbrengen. — Merkwaardig was de hooge temperatuur, welke ik bij de pas gevangen vlinders waarnam; om hen gemakkelijk te kunnen dooden door middel van ammoniak-injectie, vatte ik de dieren onder de vleugels aan en werd toen bepaald getroffen door de lauwe warmte, die van hen uitging. Dit is niet te verwonderen, daar bij dergelijke vlinders, die zoo onafgebroken, langdurig en snel vliegen, veel zuurstof verbruikt wordt en het groote lichaam door zijne, in verhouding tot zijne massa geringe oppervlakte weinig warmte verliest ⁽²⁾.

(1) Doet men dit niet, dan vliegen de meeste Sphingiden zich spoedig dood. Slechts de soorten van het genus *Smerinthus* en nog enkele andere „pijlstaarten” (*Sphinx ligustri* L., *Sphinx pinastri* L.) zetten in gevangenschap hare eieren gemakkelijk af.

(2) De zeer groote oogen dezer soort vallen bij het drogen gewoonlijk in; ofschoon ik het nog niet beproefde, houd ik mij overtuigd, dat het maken eener kleine opening in het oog, terwijl het dier nog versch is, dit voorkomt.

Acherontia Atropos L. Ook deze soort werd in het afgelopen jaar nog al eens als rups en als vlinder gevonden. Een in September gevangen wijfje werd door mij geopend en daarin vond ik, tot mijne verbazing en in tegenspraak met de algemeen hieromtrent geldende meening (en mijne bevinding bij de voorgaande soort), wél rijpe eieren. Echter niet veel. Verreweg de grootste hoeveelheid was zeer klein, doch een gering getal was volwassen (¹). Eenige van deze laatste bevonden zich reeds ter plaatse, waar de verbindingsbuis met de bursa copulatrix in de vagina uitkomt en waren dus al een heel eind op weg, om gelegd te worden. Het dier stierf echter, zonder daartoe te zijn overgegaan. — Ik heb thans van den doodshoofdvlinder het geluid in de drie levensstadiën, die van rups, pop en vlinder, gehoord. Geen der vormen geeft geluid, indien hij niet op de eene of andere wijze wordt geprikkeld. Daar ik slechts over een paar exemplaren beschikte, zal ik onze reeds vrij uitgebreide literatuur (²) op dit gebied niet met de opsomming der resultaten van eenige proefnemingen vergrooten; ik twijfel er echter niet aan, dat de door den heer Maitland (³) uitgesproken meening, dat de pharynx lucht uitstoot, waardoor een ander orgaan in trilling geraakt, de juiste is. Of dit orgaan echter de sluitklep van de pharynx is, zou ik wel eenigszins betwijfelen; ik vermoed, dat het deelen van den zuiger zijn.

* (⁴) *Psyche plumifera* O. Reeds twee jaren achtereen ving ik in April verscheidene mannetjes te Hilversum. Nieuw voor Noord-Holland. Men vergelijke hierover het verslag der zomervergadering te 's-Gravenhage (1895), p. LI.

Halias prasinana L. De rups leeft ook op berk. Zoowel te Putten als te Naarden trof ik haar op deze boomsoort aan, doch minder

(1) Tot mijn leedwezen heb ik de doorsnede der eieren niet gemeten.

(2) Zie o. a. T. v. E. Dl. II, p. 117; Dl. III, p. 24 en 120; Dl. V, p. 20; Dl. XI, p. 12; Dl. XVII, p. 168 en Dl. XXXVI, p. xxvii. De buitenlandsche literatuur over ditzelfde onderwerp is buitengewoon groot.

(3) Zie T. v. E. Dl. V, p. 20.

(4) Vangsten, welke reeds ergens in de verslagen of in het tijdschrift zijn vermeld, worden door een * aangeduid.

talrijk dan op de in de buurt staande eiken. Ik heb ook verscheidene dezer rupsen verder met berk gekweekt.

Nuduria senex H. Een wijffe dezer soort te Gulpen, 27 Juli 1894. Nieuw voor Limburg.

Lithosia plumbeola H. Ik ving twee exemplaren te Houthem, in Juli 1893, de heer de Vrijs drie exemplaren te Gulpen in Juli 1894. De soort komt onder den naam *L. lurideola* Zinck. voor op een der lijsten van Maurissen ⁽¹⁾; daar evenwel de soorten van het genus *Lithosia* vroeger nog wel eens met elkander verward werden, kan het geen kwaad, deze steeds zeldzame soort nog eens uitdrukkelijk voor Limburg te vermelden.

Lithosia complana L. Verscheidene exemplaren op «smeer» te Oisterwijk. Ik kweekte de soort ook uit eene rups, te Houthem gevonden; daar ik geen korstmos aan den struik, een hazelaar, kon ontdekken, gaf ik het dier eenige bladeren van deze plant. De rups at er wel van, doch niet met graagte en leverde een kleinen vlinder.

* *Lithosia muscerda* Hfn. Een zonderling exemplaar, zonder een spoor der voor deze soort anders zoo kenmerkende vlekken, te Oisterwijk op 31 Juli 1895. ⁽²⁾

* *Aretia villica* L. Het door mij op den Pietersberg gevangen wijffe legde een vijftigtal eieren; de rupsen waren, toen zij overwinterden, ongeveer 25 m.m. lang. Daar het in de eerste dagen van Januari bleek, dat er verscheidene gestorven waren, plaatste ik de twintig overgebleven dieren in de warmte, hen van tijd tot tijd besproeiend. Zij zogen het water gretig op en begonnen na drie à vier dagen weder te eten. In het begin van Februari waren bijna alle exemplaren voor het laatst verveld ⁽³⁾. Ik voerde hun toen eerst andijvie, later paardbloem. Ten slotte kwam er veel sterfte in het broedsel, daar de meeste rupsen niet meer aten en

(1) T. v. E. Dl. IX, p. 175.

(2) Dit, en enkele andere afwijkende exemplaren van verschillende vlindersoorten zullen eerlang in dit tijdschrift worden afgebeeld en nader beschreven.

(3) Volgens Sepp, Dl. I, vervelt deze soort nog maar eenmaal na den winter, wat dan in het geheel de achtste vervelling zon zijn.

indroogden. Ik verkreeg slechts vier gave vlinders. De heer Caland, wien ik zes jonge rupsen afstond, verkreeg er twee. De imagines verschenen van einde Maart tot begin Mei.

* *Arctia russula* L. Zie verslag der vergadering te Leiden op 19 Januari 1896. De overwinterende rupsen waren ongeveer 10 mm. lang. Ik behandelde haar evenals de voorgaande soort; zij groeiden vrij snel en leverden de vlinders in het laatst van Maart en in April.

Porthesia chrysorrhoea L. en

Porthesia similis Fuessl. (*auriflua* F.). De eerstgenoemde soort, die vroeger binnen Amsterdam zeer schadelijk was, is daar thans verdwenen. Zonder twijfel is zij uitgeroeid door het stelselmatig wegnippen der rupsennesten, die in den winter zoo buitengewoon gemakkelijk zichtbaar zijn. Het komt mij voor, dat daarentegen de andere soort hier in de laatste jaren nog algemeener is dan vroeger. Hoewel zij door hare andere wijze van overwintering, in afzonderlijke spinseltjes (waarvan men er meestal eenige bijeen vindt) in de schorsreten, veel moeilijker dan hare tweelingsoort te vervolgen is, worden er toch pogingen ter verdelging aangewend, door de boomen in den winter met harde beuzen af te schrobben.

* *Bombyx lanestrus* L. De door mij te Bemelen (Zuid-Limburg) gevangen rups is als pop overwinterd. De vlinder, een mannetje, verscheen op 10 April. *B. lanestrus* overwintert soms verscheidene malen, voordat zij uitkomt. Daar deze soort in vele jaren niet gevangen was en wij voor Limburg niet anders kennen dan de mededeeling van Maurissen ¹⁾, dat de heer Maassen haar te Vaals en Simpelveld gevonden had, meende ik het niet van belang ontbloot, deze vondst te vermelden.

Bombyx quercus L. Verscheidene door den heer de Vries en mij in 1894 en 1895 gevangen en gekweekte manlijke exemplaren, van Zuid-Limburg afkomstig, zijn gekenmerkt door eene breede, gele dwarsstreep en van daaruit zich buitenwaarts verbreidende gele bestuiving op voor- en achtervleugels. Op de laatste is het heldere, effen geel bij sommige exemplaren zóó breed, dat er

(1) T. v. E. Dl. XIII, p 127.

slechts een smal bruin strookje tusschen de dwarsstreep en de franje overblijft. Het zijn dus alle typisch geteekende, maar met veel geel voorziene dieren ¹⁾. Scherp steken hierbij af een tweetal stukken uit mijne verzameling, in de omstreken van Arnhem gevonden, die eene smalle gele dwarsstreep op de vleugels hebben, geene noemenswaardige gele bestuiving en bij een waarvan ook de franje der achtervleugels geheel bruin is, terwijl bij het andere exemplaar gele en bruine schubben daarin aanwezig zijn.

Agria tau L. Ik ontving een paar poppen dezer soort van den heer van den Honert, die eenige rupsen te Rhedersteeg (gem. Rheden) op zware beuken aantrof. De eene pop gaf een manlijken vlinder op 6 Februari (in de kamer), de andere, een wijfje, is nu, einde Mei, nog niet uitgekomen, doch leeft goed. Zij zal dus stellig voor de tweede maal overwinteren.

* *Hybocampa Milhauseri* F. Te Baarn. Zie verslag der Zomervergadering te 's-Gravenhage, 1895, p. LI. Nieuw voor de provincie Utrecht.

* *Cymatophora fluctuosa* Hb. Houthem, begin Juni 1895. Nieuw voor Limburg.

Craniophora lignistri F. Van deze soort werden een paar exemplaren te Oisterwijk gevangen; voor Brabant alleen nog van Breda bekend (Heylaerts) ⁽²⁾.

Dyschorista suspecta Hb. Apeldoorn, Augustus 1895.

Ammoconia caecimacula F. Deze soort, die aldaar ook in andere jaren niet ontbreekt, kwam in den afgeloopen zomer menigvuldig te Apeldoorn voor. De heeren de Vos, Zack en ik zelf vingen ieder verscheidene exemplaren.

Xanthia aurago F. Hiervan geldt hetzelfde als van de voorgaande soort; zij verschijnt echter eenige weken later. De heeren de Vos en Zack vingen verscheidene exemplaren te Apeldoorn, ik trof haar aan in het Gortelsche bosch onder Epe. Bij sommige exem-

(1) Slechts één exemplaar van den heer de Vries heeft een begin van de lichte vlek aan den voorvleugelwortel, waardoor het mannetje der var. *cal-lunae* Palm. gekenmerkt is.

(2) T. v. E. Dl. XIII, p. 150.

plaren was het geel der bovenvleugels zwaar roestbruin bestoven.

Orrhodia spadicea Hb. Ik kweekte een 20tal vlinders uit eieren, afkomstig van een paar exemplaren, welke de heer Caland zoo welwillend was, mij in het vroege voorjaar tot dit doel te zenden; zij waren te Vught gevangen. De vlinders verschenen vroeger (einde Augustus en September) dan in de natuur en waren voor het meerendeel klein van stuk; geheel hetzelfde ondervond ik het vorige jaar bij het kweeken van *O. vaccinii* L., die zich reeds in het laatst van Juli en in Augustus tot imagines ontwikkelde. Merkwaardig genoeg bleef het verschil in den tijd van het uitkomen tusschen de beide soorten bestaan; *O. spadicea* verschijnt toch later dan *O. vaccinii*. Het voornaamste verschil tusschen de rupsen, die beide drie lichtgekleurde streepjes op het halschild hebben, als begin der drie lichte ruglijnen, bestaat hierin, dat die van *O. spadicea* aan de zijden van het lichaam eene breede streep heeft, donkerder dan de grondkleur. Deze streep wordt van boven begrensd door eene der buitenwaartsche van de genoemde drie ruglijnen, van onderen door de stigmata. Mijne rupsen van *O. vaccinii* misten deze donkere streep.

Xylina furcifera Hfn. De heer Zack was zoo vriendelijk, mij twee exemplaren dezer zeldzame soort, waarvan hij er eenige in de tweede helft van September te Apeldoorn ving, te schenken. In 1893 ving ik een overwinterd exemplaar op 20 April te Bussum. Nieuw voor Noord-Holland.

Xylocampa areola Esp. (*lithorhiza* Bkh.). Een paartje van dezen vlinder werd te Bussum gevangen in April 1894 door den heer de Vries en mij. Nieuw voor Noord-Holland. Uit de eieren werden de rupsen gekweekt door de heeren Caland, de Vries en den ondergeteekende. Alleen bij den eerstgenoemde, die toen nog te 's-Hertogenbosch woonde, ging de teelt voorspoedig; dat de sterfte onder de te Amsterdam gekweekte rupsen in de tweede helft van haar larve-leven zoo groot was, ligt vermoedelijk aan de kwaliteit van het op een veenbodem gegroeide voedsel (kamperfoelie). — Bij sommige der gekweekte vlinders ligt een onmiskkenbaar rooskleurig waas over het geheele dier.

* *Cucullia verbasci* L. De rupsen in Juni 1895 te Gronsveld op *Verbasum*, die in de schaduw groeide. Moordrupsen. Zitten op de bovenzijde der bladeren (afschrikkende of waarschuwendende kleur). Eet ook *Scrophularia*, gelijk ook reeds uit de plaat bij Sepp blijkt. De vlinders kwamen uit in Februari (in de kamer).

Cucullia scrophulariae Cap. De heer van den Honert vond verscheidene rupsen te Rhedersteeg op *Scrophularia* en stond mij van zijne daaruit verkregen poppen welwillend een vijftal af. Ik verkreeg slechts één vlinder, op 30 April.

Al de rupsen van deze beide *Cucullia*-soorten zijn in den grond verpopt. De aard-cocons zijn, zooals bekend is, buitengewoon dik van wand. Geene enkele pop (te zamen 14) was door een parasiet bezet.

Mamestra splendens Hb. Deze soort werd door geen der Amsterdamsche Lepidopterologen op de bekende vangplaats van 1892 te Bussum terug gevonden. Daarentegen ving de heer C. J. J. van Hall, phil. nat. stud., in zijn tuin te Amsterdam in Juni 1893 een exemplaar, dat ik onlangs zag en toen als *Mamestra splendens* herkende.

Mamestra serena F. Ik vond deze soort in de laatste jaren te Bussum en vroeger op den weg tusschen Utrecht en Bunnik; op de laatstgenoemde plaats in verscheidene exemplaren. Nieuw voor de provinciën Utrecht en Noord-Holland.

Heliophobus popularis F. en

Heliophobus cespitis F. Van beide soorten, die op de Veluwe (Apeldoorn, Putten) gewoon zijn, komen de mannetjes bijzonder sterk op licht af, ook wel in gezelschap van *Charaëas graminis* L. De wijfjes doen dit zelden ¹⁾. Ik ving ze van alle drie de soorten in enkele exemplaren op «smeer».

* *Hadena funerea* Hein. Niet minder dan zeven exemplaren dezer voor onze fauna nieuwe en in het algemeen nog weinig

1) Dit is geheel volgens den regel, aan iedereen bekend, die met licht vangt. Het aantal manlijke vlinders, dat op licht afkomt, is steeds vele malen grooter dan dat der vrouwelijke; niet zelden ontbreken de wijfjes eener soort geheel.

waargenomen soort werden in het begin van Augustus op den Hondsborg nabij Oisterwijk op gesmeerde boomen gevangen. De heer Snellen zal haar binnenkort uitvoerig beschrijven.

Hadena literosa Haw. Verscheidene exemplaren te Apeldoorn in Augustus. Vooral in het jaar 1893 kwam de soort aldaar veelvuldig voor. Nieuw voor Gelderland.

Helotropha leucostigma Hb. Buitengewoon talrijk en in alle mogelijke afwijkingen en overgangen tot de var. *fibrosa* Hb. te Oisterwijk in het begin van Augustus 1895.

Nonagria rufa Haw. Te Oisterwijk aan de vennen, Augustus 1895. Werd slechts vliegend gevangen, kwam niet op «smeer».

Tapinostola flura Hb. Als de vorige soort.

Agrotis castanea Esp. Door de heeren de Vos, Zack en mijzelf werden te zamen enkele exemplaren van den type en van de var. *neglecta* Hb. te Apeldoorn in Augustus op «smeer» gevangen.

Agrotis Dahli Hb. De heeren de Vos en Zack vingen deze soort weder te Apeldoorn.

Agrotis sobrina Gn. Een zeer gaaf exemplaar op «smeer» te Oisterwijk, begin Augustus 1895. Het berust in de verzameling van den heer J. de Vries. Nieuw voor Noord-Brabant; tot nog toe alleen op de Veluwe (Apeldoorn, Putten) gevonden.

Lampetia arcuosa Haw. Eenige exemplaren te Oisterwijk, begin Augustus 1895, zoowel vliegend als op «smeer».

Plusia festucae L. De soorten van het genus *Plusia* ziet men zelden op de gesmeerde boomen. Van deze soort ving ik echter in den afgeloopen zomer op die wijze verscheidene exemplaren te Apeldoorn en een te Oisterwijk.

Heliaca tenebrata Sc. Enkele exemplaren werden in Mei 1890 en 1892 in het Vondelpark en Willemspark te Amsterdam door den heer de Vries en mij gevangen. Nieuw voor Noord-Holland.

Prothymnia viridaria Cl. Niet zeldzaam rondom de Oisterwijksche vennen. Mei 1894, Augustus 1895.

* *Toxocampa pastinum* Tr. Twee rupsen op eene *Vicia*-soort te Houthem, begin Juni 1895. De groote vlinders, van 39 en 41 mM.

vlucht, kwamen reeds uit op 29 en 30 Juni. De afbeelding der rups in « Sepp » is niet zeer gelukkig.

* *Pseudophia lunaris* Schiff. Door mij te Bussum en Hilversum gevangen. Nieuw voor Noord-Holland. De rupsen missen enkele malen de roodbruine zijstreep.

Catocala sponsa L. Drie exemplaren werden op « smeer » te Diepenveen gevangen door den heer de Bussy. Nieuw voor Overijssel.

Zanclognatha tarsierinalis Kn. Nieuw voor onze fauna. Van deze soort ving ik in 1895 twee exemplaren in Zuid-Limburg, een wijfje op 5 Juni te Houthem en een mannetje op 6 Juni te Valkenburg. Mijn vermoeden, dat ik deze soort voor mij had, werd bevestigd door den heer Snellen, die de vriendelijkheid had, haar te determineeren en voornemens is haar later in dit tijdschrift te beschrijven.

Urapteryx sambucaria L. De rupsen van dezen spanner zijn bepaald algemeen op klimop in de stadstuinen te Amsterdam. De heer Snellen deelt mij mede, dat hij hetzelfde te 's-Gravenhage en te Rotterdam heeft waargenomen.

Acidalia rusticata F. Een vijftal exemplaren binnenshuis te Oisterwijk in Augustus 1895. Zij waren alle klein; vlucht 14 tot 16 mm.

Acidalia strigillaria Hb. (*nigropunctata* Hfn.). Een sterk afwijkend, licht gekleurd en groot mannetje te Valkenburg in Juni 1895.

* *Zonosoma linearia* Hb. (*trilinearis* Bkh.). Zie hierover het verslag der wintervergadering te Leiden, Januari 1896. Thans, Mei 1896, zijn reeds de helft der overwinterde poppen uitgekomen en hebben alle den ledergelen niet rood bestoven voorjaarsvorm opgeleverd. Uit hetzelfde broedsel zijn dus, zonder dat daarop invloed is geoefend, zoowel de zomer- als de winter(voorjaars)vorm te voorschijn gekomen, al naar gelang dat de poppen zich snel of langzaam tot vlinders ontwikkeld hebben.

* *Numeria pulveraria* L. Deze soort werd in 1895 in Mei te Houthem en in Augustus te Oisterwijk door mij gevangen. In het Geuldal tusschen Valkenburg en Houthem is zij niet zeldzaam.

Uit eieren van vlinders van beide vindplaatsen kweekte ik eenige rupsen, welker poppen alle overwinterd zijn. Dit verwonderde mij voor de Limburgsche (vroeg) exemplaren. In 1894 verkreeg ik uit eieren van een te Oisterwijk gevangen wijfje, half Mei gelegd, in het laatst van Juli de vlinders. Het verschijnen eener tweede generatie schijnt dus ook hier geen vaste regel te zijn. — Als merkwaardigheid vermeld ik; dat, toen ik in September weder te Amsterdam kwam en de rupsen het « onreine stadsvoedsel » moesten nuttigen, zich na eenige dagen op het voorste deel van haar lichaam, kop en drie of vier segmenten, eene grauwe schimmel ontwikkelde, die deze deelen weldra geheel bedekte. Met behulp van het microscoop zag ik, dat de schimmelplantjes welig tierden en fructificeerden op eene laag vuil, die het lichaam aldaar bedekte. Eenmaal verwijderde ik de schimmel met een vochtig penseel, doch na een paar dagen was zij weder aanwezig. Ik heb de dieren toen met rust gelaten en tot mijn genoegen kan ik mededeelen, dat de meeste er verder geen nadeel van hebben ondervonden ¹⁾. Zij sponnen zich in en zijn voor het meerendeel in Maart uitgekomen. Ik heb steeds lijsterbes als voedsel gebruikt, waaraan zij, uit verschillende haar voorgelegde planten, bepaald de voorkeur gaven.

Fidonia limbaria F. In aantal door de heeren de Vos, de Vries en mij te Oisterwijk in Augustus 1895 gevangen. Wij jaagden de vlinders op uit de daar zeer talrijke, zelfs geheele terreinen bedekkende, bremstruiken, waarop de rups leeft.

Phasiane petrarum Hb. Ik ving deze soort in de laatste jaren te Bussum, Oisterwijk en Houthem. Eens heb ik eieren verkregen en toen aan de jonge rupsen allerlei varens, doch geen adelaarsvaren, dat mij ontbrak, voorgelegd. Zonder daarvan te eten zijn zij gestorven.

Cidaria certata Hb. Op nieuw te Apeldoorn gevangen door den heer de Vos en door mij. Terwijl echter de poppen, welke ik in

1) Hoewel dit op zichzelf niet bevreemdend was, zal iedereen, die weet hoe teêr vele rupsen zijn, begrijpen, dat het nog niet zoo voor de hand lag, dat de dieren er geene schade van zouden lijden.

1894 verkreeg, alle in April 1895 uitkwamen, hebben de zich thans in mijn bezit bevindende eerst na half Mei de eerste vlinders geleverd. Daaronder bevinden zich exemplaren van de donkere variëteit, waarin deze soort het eerst in ons land werd aangetroffen ¹⁾).

Cidaria firmata Hb. Een paar exemplaren uit de rupsen gekweekt. Deze waren op lage, slecht groeiende dennen (*Pinus sylvestris*) te Putten gevonden. De vlinders verschenen op 4 en 25 September.

Cidaria albicillata L. Niet zeldzaam te Diepenveen in het begin van Juli (de Bussy). Nieuw voor Overijssel.

Cidaria affinitata Steph. Een exemplaar in het begin van Juni te Houthem. Nieuw voor Limburg.

Eupithecia minutata Gn. Zeer algemeen te Oisterwijk in het begin van Augustus, tegen den avond vliegend tusschen zeer jong dennenhout.

Eupithecia virgaureata Dbld. Drie exemplaren, welke de heer Snellen zoo vriendelijk was als tot deze soort behoorend te determineeren, werden door mij gevonden tegen brandende gaslantarens te Apeldoorn, in het midden van Augustus. Vermoedelijk dus eene tweede generatie. Nieuw voor Gelderland.

1) Zie T. v. E. Dl. XXXVI, p. 226 en Dl. XXXIX, p. XLIX